

JUDr. Andrea Moravčíková, PhD.
Najvyšší súd SR

Zodpovednosť za škodu

Predpoklady zodpovednosti podľa § 420 OZ

- Porušenie právnej povinnosti
- Vznik škody ako majetkovej ujmy
- Kauzálny nexus
- Zavinenie
 - Prezumované zavinenie – exkulpácia
- Osobitné podstaty zodpovednosti – objektívna zodpovednosť s možnosťou/bez možnosti liberácie

Porušenie právnej povinnosti

- Ex lege
- Ex contractu
- Konanie
 - Omisívne
 - Komisívne
- Vylúčenie protiprávnosti – krajná núdza, nutná obrana, privolenie poškodeného, svojpomoc podľa § 6 OZ
- Protiprávnosť je objektívna kategória

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Škoda

- a) zmenšenie majetku, teda to, o čo sa majetok poškodenej strany škodnou udalosťou zmenšil
- b) náklady vynaložené poškodenou stranou v dôsledku skutočnej udalosti, ktoré by pri pravidelnom behu vecí nebolo potrebné vynaložiť (§ 380 OBZ)
- c) márne vynaložené náklady, uhradené poškodeným už skôr v záujme výkonu svojich majetkových práv
- d) zníženie alebo strata majetkových práv

Justičná akadémia SR, apríl 2019

R 16/2014

- Poškodený sa dozvie o tom, kto za škodu zodpovedá (§ 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka), v okamihu preukázateľného získania informácie o skutkových okolnostiach, na základe ktorých si môže urobiť dostatočný úsudok o tom, konkrétne ktorá fyzická alebo právnická osoba za škodu zodpovedá; **v uvedenom okamihu nemusí byť daná z rozhodnutia súdu vyplývajúca nespochybniteľná istota poškodeného o zodpovednom subjekte** a o jeho zodpovednosti.
- (Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. mája 2010 sp. zn. 1 Cdo 82/2009)

Justičná akadémia SR, apríl 2019

R 137/2014

- Medzi škodou vzniknutou žalobcovi zaplatením **zmluvnej pokuty** podľa zmluvy o budúcej zmluve o dielo uzavretej pre prípad nedodržania termínu uzavretia zmluvy o dielo (zriadenia stavby, pre ktoré sa vyžaduje rozhodnutie stavebného úradu) **a nevydaním rozhodnutia stavebného úradu v zákonnej lehote** nie je príčinná súvislosť, zodpovednosť žalovaného za škodu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov preto nie je daná.
- (Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 30. októbra 2013 sp. zn. 6 MCdo 16/2012)

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Ušlý zisk

- samotný charakter zákonom vyžadovaných podmienok predurčuje uplatnenie tohto spôsobu v rutinných, štandardných a opakovaných obchodoch s nivelizovanou a ustálenou mierou zisku. Jeho náhradu možno teda požadovať buď v bežných obchodoch, ktoré prebiehajú medzi rôznymi partnermi, alebo v dlhodobějších a stabilných vzťahoch medzi určitými partnermi, kde možno vyvodiť kontinuitu a istú pravidelnosť a očakávateľnosť výšky dosahovaného zisku (*Bejček/Súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva, zborník PF UK 2010*)

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Zavinenie

- Psychický stav škodcu k vlastnému protiprávnemu konaniu a ku škode
 - Úmysel/§ 15 TZ
 - Nedbanlivosť/16 TZ
- subjektívna kategória
- Existenciu zavinenia škodcu poškodený nemusí dokazovať- zodpovednosti sa zbaví ten, kto preukáže, že škodu nezavinil -
 - prezumpcia zavinenia je vyvrátiteľnou domnienkou
 - dôkazné bremeno postihuje škodcu

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Zmluvná / mimozmluvná zodpovednosť

► Polemika:

- NS ČR sp. zn. 25Cdo 1479/2005 : Zodpovednosť zhotoviteľa za škodu spôsobenú pri vykonávaní diela nevyklučuje priamu zodpovednosť subdodávateľa, ktorý škodu spôsobil.
- NS ČR sp. zn. 25Cdo 1417/2005 : Nie je rozhodujúce, či vzniknutá škoda je následkom porušenia povinnosti vyplývajúcej z právneho predpisu, alebo zo zmluvy...keďže porušením zmluvnej povinnosti je protiprávnym úkonom aj vo vzťahu k poškodenému, ktorý nie je účastníkom zmluvy.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

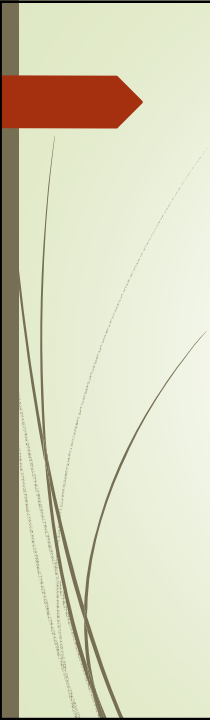
NŠ v OBZ

- ust. § 271 (inf.), § 290 (budúca zmluva), § 321 (banková záruka)
- pri jednotlivých zmluvných typoch napr.
 - § 440 ods. 1 – vzťah NŠ k nárokom z väd
 - § 469, 470 (odstúpenie od kúpy a NŠ)
 - § 521 (uloženie veci), § 533 (skladovanie), § 570 (mandát), § 583 (komisia), § 603 (zasielateľstvo), § 622 až 624 (doprava), § 690 a 694 (akreditív a inkaso), § 704 (bankové uloženie veci)
- mimozmluvná (prostr. § 757)

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Limitácia náhrady škody

-
- § 574 ods. 2 OZ / § 386 ods. 1 ObZ + § 379 ObZ
 - Lex generalis / lex specialis
 - Vzdanie sa **práva**, ktoré môže vzniknúť v budúcnosti ≠ vzdanie sa nároku na NŠ ako celku **pred** porušením povinnosti
 - Explicitný zákaz limitácie formulovaný pri zodpovednosti ŠO (+ osobitné predpisy)

Predvídateľnosť § 379 ObZ

- NS ČR sp. zn. 32 Cdo 2843/2008: Ustanovenie § 379 je založené na objektívnom meradle pravdepodobnosti určitého dôsledku; predvídateľnosť škody v zmysle tohto ustanovenia nemožno posúdiť len na objektívnom základe. Nemožno však považovať za správny názor, že objektívnu pravdepodobnosť určitého dôsledku nemožno vyvodiť aj zo situácie, kedy v dobe vzniku zmluvy medzi účastníkmi sporu bolo isté, že zmluvná pokuta medzi žalovanou ako zhotoviteľkou a treťou osobou ako jej zmluvným partnerom, nie je dojednaná.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Otázka rozsahu náhrady – predpoklady limitácie:

- Priamo zo zákona predvídateľnosťou škody
- Porušenie preventívnych povinností zo strany poškodeného (kogentné ust.)
- Voľnosť kontrahovania
 - Zmluvná pokuta
 - Sľub odškodnenia
 - Rozšírenie liberačných dôvodov
 - Podmienenie zavinením
 - Zúženie rozsahu napr. len na skutočnú škodu
- Explicitná dohoda podľa § 379

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Formulácia liberačných dôvodov

- NS ČR sp. zn. 32 Odo 739/2006 : Dojednanie iných liberačných dôvodov, ako tých, ktoré vyplývajú z ust. § 374 ods. 1, 2 ObZ, nie je v rozpore s ust. § 386 ObZ. Podľa tohto ustanovenia sa nemožno vzdať nároku na náhradu škody pred porušením povinnosti, z ktorého môže škoda vzniknúť. Za vzdanie sa nároku na náhradu škody však nemožno považovať dohodu strán o inom vymedzení liberačných dôvodov.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Medze kontraktuálnej limitácie

- Obchádzanie zákazu vzdania sa nároku pred porušením povinnosti (§ 39OZ)
- Zásady poctivého obchodného styku (§ 265 ObZ)
- Záporné stanovisko v českej judikatúre - NS ČR 32 Odo 1651/2005 (PR 24/2009)

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Náhrada škody a bezdôvodné obohatenie

Je právna úprava zodpovednosti za škodu v kontexte s premlčaním v Obz naozaj „komplexná“?

A čo s bezdôvodným obohatením?

Náhrada škody

- Občiansky zákonník § 106
 - (1) Právo na náhradu škody sa premlčí za dva roky odo dňa, keď sa poškodený **dozvie** o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. (Subjektívna premlčacia doba).
 - (2) Najneskoršie sa právo na náhradu škody premlčí za tri roky, a ak ide o škodu spôsobenú úmyselne, za desať rokov odo dňa, keď došlo k udalosti, z ktorej škoda vznikla, to neplatí ak ide o škodu na zdraví. (Objektívna premlčacia doba).
- Obchodný zákonník
 - Subjektívna premlčacia doba – štyri roky (§ 397).

Obchodný zákonník

- § 398 - **Objektívna premlčacia doba**
- (1) Pri práve na náhradu škody plyníe premlčacia doba odo dňa, keď sa poškodený dozvedel alebo **mohol** dozvedieť o škode a o tom, kto je povinný na jej náhradu, končí sa však najneskoršie uplynutím desať rokov odo dňa, keď došlo k porušeniu povinnosti.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

- Dve otázky:
- a) či sa premlčanie práva na náhradu škody (objektívna premlčacia doba) má viazať len na udalosť z ktorej škoda vznikla, resp. na porušenie povinnosti alebo má k tomu pristúpiť aj vedomosť o nároku, povinnom subjekte a predmete nároku;
- b) či má ísť o faktickú vedomosť poškodeného alebo postačí aj skutočnosť, že o svojom uplatniteľnom práve mohol alebo mal vedieť.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Náhrada škody

- Vedomosť o škode a jej vzniku a o škodcovi sa viaže na existenciu oboch skutočností, pričom škoda nemusí byť identifikovaná presným rozsahom a výškou, ale znalosť poškodeného musí postačovať pre možnosť uplatnenia si nároku na súde.
- **Sprísnenie režimu voči Občianskemu zákonníku vyplýva z dikcie ustanovenia obsahujúcej „mohol sa dozvedieť“, čo možno považovať za určité sťaženie postavenia poškodeného.**
- Pokiaľ vznikne povinnosť nahradiť škodu pri porušení inej ako záväzkovej povinnosti, počíta sa plynutie objektívnej doby od vzniku skutočnosti, ktorá takúto povinnosť spôsobila.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Rozsudok Najvyššieho súdu SR 4 Cdo 222/2005 z 27.3.2008

- *Premlčaním práva na splnenie hlavného peňažného záväzku dochádza zároveň k premlčaniu práva na zmluvnú pokutu dohodnutú za omeškanie so splnením hlavného záväzku vo forme určeného percenta za určitý časový úsek, a to za dobu omeškania nasledujúceho po premlčaní hlavného záväzku.*

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Bezdôvodné obohatenie

- V prípade vzniku bezdôvodného obohatenia v obchodnoprávných vzťahoch bude aplikovaný v súlade s ust. § 1 ods. 2 Obchodného zákonníka Občiansky zákonník.
- V zmysle ust. § 261 v spojení s ust. § 1 ods. 1 Obchodného zákonníka bude na premlčanie akéhokoľvek obchodného záväzkového vzťahu aplikovaná právna úprava podľa ust. § 397 Obchodného zákonníka, teda štvorročná premlčacia doba.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

- Pokiaľ ide o plnenie z dôvodu, ktorý odpadol alebo z neplatného právneho úkonu, pokiaľ jednoznačne identifikovateľným základom takto vzniknutého vzťahu je obchodnoprávny záväzkový vzťah, bude aj premlčanie bezdôvodného obohatenia v režime Obchodného zákonníka.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Náhrada škody

Čo v prípade náhrady škody upravenej len OZ (napr. spôsobená: prevádzkovou činnosťou; (§ 420a), okolnosťami, ktoré majú pôvod v povahe prístroja alebo inej veci (§ 421a); prevádzkou dopravných prostriedkov (§ 427); zvlášť nebezpečnou prevádzkou (§ 432 a nasl.)

- Bude sa v týchto prípadoch aplikovať v celom rozsahu OZ vrátane premlčania alebo
- OZ sa budú riadiť len podmienky vzniku nároku na náhradu škody a v ostatnom (napr. rozsah náhrady škody, premlčanie) sa bude aplikovať OBZ?

Justičná akadémia SR, apríl 2019

§ 757 OBZ

Pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených týmto zákonom platia obdobne ustanovenia § 373 a nasl.

(t.j. upravujúce nekalú súťaž (§ 44); neoprávnené užívanie obchodného mena (§ 12 ods. 2); porušenie zákazu konkurencie (§ 65); prezradenie dôverných informácií získaných pri uzavieraní zmluvy (§ 271))

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Ktorá právna úprava náhrady škody bude smerodajná pre prípad náhrady škody ktorá vznikla v dôsledku porušenia povinnosti ustanovenej **osobitným zákonom**, ktorý nemá právnu úpravu zodpovednosti za škodu a ide o obchodnoprávny vzťah?

Interpretácia:

- striktný gramatický výklad alebo
- rešpektovanie toho, že ide o obchodnoprávny vzťah a že právo na náhradu škody bez ohľad na to, či má pôvod v porušení zmluvnej alebo mimozmluvnej povinnosti je právom obligačným?

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Gramatický výklad § 757 OBZ vedie k dvojitému režimu deliktnej zodpovednosti:

- deliktná zodpovednosť spojená s porušením povinnosti ustanovenej priamo Obchodným zákonníkom (aplikácia OBZ)
- deliktná zodpovednosť spojená s porušením iného vrátane OZ (aplikácia OZ)

Justičná akadémia SR, apríl 2019

Nález Ústavného súdu SR II. ÚS 637/2015-37 z 24. februára 2016

- V zložitosti procesných vzťahov nie je v Slovenskej republike pre najvyšší súd ľahké vyjadrovať hmotnoprávny názor. Ak sa nejaký ustaluje, ba až fixuje a umocňuje tak právnu istotu, je namieste citlivý, precízny, a nie súťaživý postoj ústavného súdu. To neznamená akúsi právnu neangažovanosť, ale rešpekt k hodnote ustálenej judikatúry v rozmanitosti podústavného práva, a to zvlášť na poli (mimoriadneho) dovolania

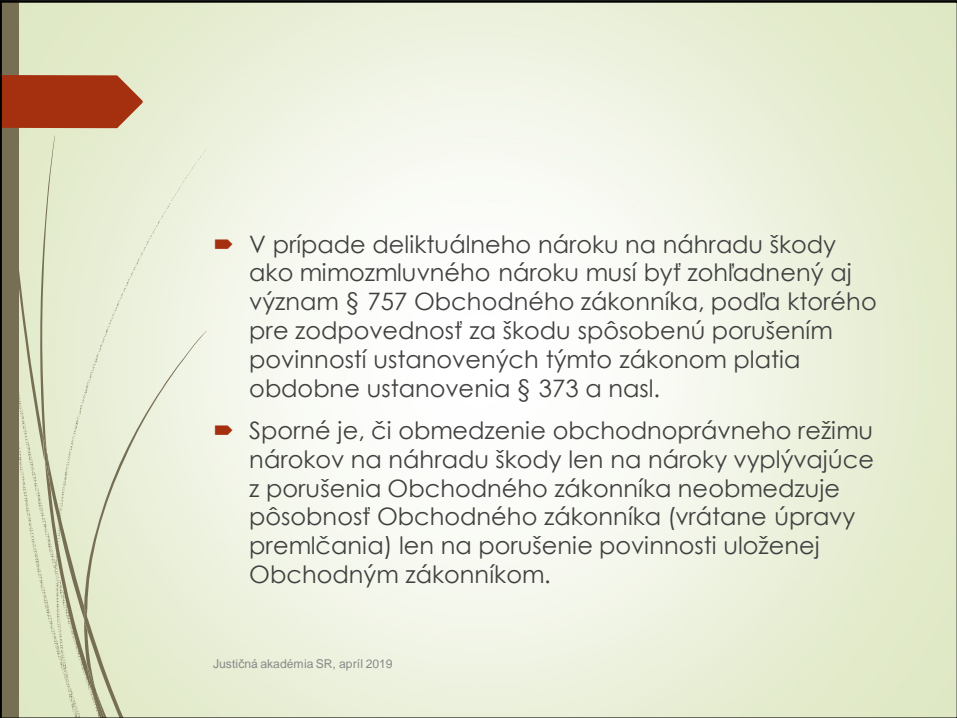
Justičná akadémia SR, apríl 2019

Nález Ústavného súdu SR II. ÚS 637/2015

- Ústavný súd opakovane vyjadruje pochybnosti o presvedčivosti kritérií, na základe ktorých sa rozlišuje medzi obchodnoprávnym a občianskoprávnym režimom určitého záväzkového vzťahu (II. ÚS 250/2011).
- Je úlohou zákonodarcu zvoliť také kritériá vzťahu medzi jednotlivými úpravami súkromného práva, ktoré by neboli vágne a pri ktorých by nevznikal stav právnej neistoty týkajúci sa vlastností špecifického právneho vzťahu. Neprospieva právnej istote, ak ani po štvrtstoročí účinnosti Obchodného zákonníka nepanuje právna istota napríklad v otázke premlčania mimozmluvných nárokov.

Justičná akadémia SR, apríl 2019

-
- V prípade deliktúálneho nároku na náhradu škody ako mimozmluvného nároku musí byť zohľadnený aj význam § 757 Obchodného zákonníka, podľa ktorého pre zodpovednosť za škodu spôsobenú porušením povinností ustanovených týmto zákonom platia obdobne ustanovenia § 373 a nasl.
 - Sporné je, či obmedzenie obchodnoprávneho režimu nárokov na náhradu škody len na nároky vyplývajúce z porušenia Obchodného zákonníka neobmedzuje pôsobnosť Obchodného zákonníka (vrátane úpravy premlčania) len na porušenie povinností uloženej Obchodným zákonníkom.

Justičná akadémia SR, apríl 2019